

SUD QARORLARINI IJRO ETISH MUAMMOLARI VA ULARNING YECHIMLARI

Ulmasov Muhridin Bobir o'g'li

Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti

Yurisprudensiya yo'nalishi 2-kurs talabasi

E-mail: ulmasovmuhridin426@gmail.com

Tel.: +998 94 000 03 13

Annotatsiya: Mazkur maqolada sud qarorlarini ijro etish tizimining huquqiy asoslari, sud hujjatlarining o'z vaqtida va to'liq ijro etilishining huquqiy davlat barpo etishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Sud qarorlarini ijro etish jarayonida uchraydigan amaliy muammolar, xususan, qarzdorlarning ijrodan bo'yin tovlashi, mulkni yashirish, ijro harakatlarining cho'zilishi, axborot almashinuvidagi kamchiliklar hamda ijro mexanizmlarining ayrim jihatlari yoritilgan. Shuningdek, mazkur muammolarni bartaraf etishga qaratilgan huquqiy, tashkiliy va raqamli yechimlar asoslab berilgan. Sud qarorlarining samarali ijro etilishi odil sudlovning ajralmas qismi ekanligi hamda fuqarolarning sud tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlashdagi o'rni ochib berilgan.

Kalit so'zlar: sud qarori, ijro ishi, Majburiy ijro byurosi, odil sudlov, qonun ustuvorligi, ijro hujjati, qarzdor, undiruv, davlat ijrochisi, huquqiy islohotlar.

Huquqiy demokratik davlatda odil sudlov faqat sud qarorining chiqarilishi bilan yakunlanmaydi. Sud tomonidan qabul qilingan qaror o'z vaqtida va to'liq ijro etilgan taqdirdagina adolat qaror topadi hamda fuqarolarning buzilgan huquqlari amalda tiklanadi. Aks holda, hatto eng asosli va qonuniy sud qarori ham o'zining amaliy ahamiyatini yo'qotadi. Shu sababli sud qarorlarini ijro etish tizimi sud hokimiyatining ajralmas tarkibiy qismi bo'lib, huquqiy davlatning muhim institutlaridan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida sud qarorlarini majburiy ijro etish tizimini takomillashtirish, davlat ijrochilarining faoliyatini samarali tashkil etish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda ijro intizomini kuchaytirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, amaliyotda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Ushbu maqolada sud qarorlarini ijro etish jarayonidagi dolzarb muammolar va ularni bartaraf etishning samarali yo'llari tahlil qilinadi.

Sud qarorlarini ijro etish odil sudlovning yakuniy va eng muhim bosqichi hisoblanadi. Sud qarori qonuniy kuchga kirgandan so'ng uning ijrosi ta'minlanishi fuqarolar va yuridik shaxslarning buzilgan huquqlarini tiklashning asosiy kafolatidir. Agar sud qarori amalda bajarilmasa, sud muhokamasi davomida amalga oshirilgan

barcha protsessual harakatlar o'z samarasini yo'qotadi. Shu sababli sud qarorlarini majburiy ijro etish tizimining samaradorligi davlatning huquqiy rivojlanish darajasini belgilovchi muhim mezonlardan biri hisoblanadi. Ijro tizimining uzluksiz va qonuniy faoliyat yuritishi jamiyatda qonun ustuvorligini mustahkamlaydi hamda fuqarolarning sud hokimiyatiga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Amaliyotda uchraydigan asosiy muammolardan biri qarzdorlarning sud qarorlarini ixtiyoriy ravishda bajarmasligidir. Ayrim hollarda qarzdorlar o'z mol-mulkini boshqa shaxslar nomiga rasmiylashtiradi, bank hisobvaraqlaridagi mablag'larni yashiradi yoki daromad manbalarini rasmiylashtirmasdan faoliyat yuritadi. Natijada undiruvni amalga oshirish murakkablashadi va ijro jarayoni uzoq muddat davom etadi. Bundan tashqari, ayrim ijro hujjatlari bo'yicha qarzdorning mol-mulki yoki daromadlari yetarli bo'lmagani sababli sud qarorlarini to'liq ijro etish imkoniyati cheklanadi. Bunday holatlar undiruvchilarning qonuniy manfaatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi hamda sud qarorlarining amaliy samaradorligini pasaytiradi. Sud qarorlarini ijro etishdagi yana bir muhim muammo davlat organlari o'rtasidagi axborot almashinuvi va elektron ma'lumotlar bazalarining to'liq integratsiya qilinmaganligi bilan bog'liq. Davlat ijrochilari qarzdorning mol-mulki, transport vositalari, bank hisobvaraqlari yoki boshqa aktivlari to'g'risidagi ma'lumotlarni qisqa muddatda olish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim. Raqamli axborot tizimlarining yetarlicha rivojlanmagani ayrim hollarda ijro harakatlarining cho'zilishiga sabab bo'ladi. Zamonaviy elektron platformalar, sun'iy intellekt elementlari va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlarini keng joriy etish ushbu muammolarni sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Sud qarorlarini ijro etish samaradorligini oshirishda Majburiy ijro byurosining faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur organ ijro hujjatlarining o'z vaqtida va to'liq bajarilishini ta'minlash bo'yicha keng vakolatlarga ega. Biroq amaliyotda ish hajmining ortib borishi, ayrim hududlarda ijro ishlarining ko'pligi va murakkabligi ijro jarayoniga ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli davlat ijrochilarining malakasini muntazam oshirish, ularni zamonaviy texnik vositalar bilan ta'minlash hamda ish yuklamasini maqbullashtirish ijro tizimining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, fuqarolarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish va sud qarorlarini ixtiyoriy bajarish madaniyatini shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega.

Sud qarorlarini ijro etish tizimini yanada rivojlantirish uchun huquqiy mexanizmlarni takomillashtirish zarur. Qarzdor tomonidan sud qarorini qasddan bajarmaganlik uchun javobgarlik choralarini samarali qo'llash, elektron ijro tizimlarini kengaytirish, davlat organlari axborot bazalarini o'zaro integratsiyalash hamda xalqaro tajribani milliy amaliyotga tatbiq etish muhim yo'nalishlardan hisoblanadi. Shuningdek, ijro harakatlari ustidan sud nazoratini kuchaytirish, fuqarolar uchun elektron murojaat va monitoring imkoniyatlarini kengaytirish ham tizimning shaffofligi va ochiqqligini oshiradi. Bugungi kunda sud qarorlarini ijro etish tizimining

samaradorligi nafaqat alohida shaxslarning huquqlarini tiklash, balki mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirishda ham muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Investorlar va tadbirkorlar sud qarorlari o'z vaqtida ijro etiladigan davlatlarda iqtisodiy faoliyatni xavfsiz deb baholaydilar. Shu sababli sud qarorlarining to'liq va o'z vaqtida bajarilishi huquqiy barqarorlikni ta'minlash, tadbirkorlik muhitini yaxshilash hamda xalqaro reytinglarda mamlakatning mavqeini mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sud qarorlarini ijro etish odil sudlovning yakuniy va hal qiluvchi bosqichi bo'lib, qonun ustuvorligini amalda ta'minlashning eng muhim shartlaridan biridir. Sud qarorlarining o'z vaqtida va to'liq ijro etilishi fuqarolar hamda yuridik shaxslarning huquq va qonuniy manfaatlarini samarali himoya qiladi, sud hokimiyatining nufuzini oshiradi va davlat organlariga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi. Mavjud muammolarni bartaraf etish uchun raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, Majburiy ijro byurosi faoliyatini takomillashtirish, davlat organlari o'rtasida axborot almashinuvini kuchaytirish, davlat ijrochilarining malakasini oshirish va sud qarorlarini ixtiyoriy bajarish madaniyatini rivojlantirish zarur. Mazkur chora-tadbirlarning izchil amalga oshirilishi mamlakatimizda odil sudlov samaradorligini yanada oshirishga hamda huquqiy davlat tamoyillarini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining ******"Sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlarini ijro etish to'g'risida"******gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining ******"Sudlar to'g'risida"******gi Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksi.
5. O'zbekiston Respublikasining Iqtisodiy protsessual kodeksi.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining sud-huquq tizimi va Majburiy ijro byurosi faoliyatini takomillashtirishga oid farmon va qarorlari.
7. O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining sud hujjatlarini ijro etish amaliyotiga oid qarorlari.